

ВТОР ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ ЈАНАКИЕСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

(Апликации бр. 57325/19 и 16291/20)

ПРЕСУДА

Чл. 5 § 3 • Оправданост на притворот на апликантот • Продолжување на куќниот притвор на поранешниот министер за транспорт и врски по неговото обвинение за злоупотреба на службената положба и неговото лишување од слобода во друга постапка против него, кое било засновано на релевантни, но не доволни основи

Чл. 5 § 4 • Постапка на судски надзор над определениот куќен притвор на апликантот во траење од осумнаесет до дваесет и осум дена во контекст на кривичната постапка за злоупотреба на службената положба против него и непочитување на условот за „брзина“

• Второстепени решенија издадени многу блиску пред крајот на претходно продолжениот куќен притвор

СТРАЗБУР

14 ноември 2023 г.

Оваа пресуда ќе стане правосилна во околностите утврдени во член 44 § 2 од Конвенцијата. Може да биде предмет на редакциски измени.

ПРЕСУДА ЈАНАКИЕСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Во случајот Јаканиески против Северна Македонија,

Европскиот суд на човекови права (втор оддел), заседавајќи во совет, составен од:

Arnfinn Bårdsen, Претседател,

Egidijus Kūris, судија,

Pauliine Koskelo, *ad hoc* судија,

Saadet Yüksel,

Frédéric Krenç,

Diana Sârcu,

Davor Derenčinović, судии,

и *Hasan Bakırcı*, Секретар,

Разгледувајќи ги:

апликациите (бр. 57325/19 и 16291/20) против Република Северна Македонија поднесени до Судот согласно членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на г. Миле Јанакиески („апликантот“), Македонец/граѓанин на Република Северна Македонија, на датумите наведени во прилогот;

одлуката за известување на Владата на Северна Македонија („Владата“) за жалбените наводи според членот 5 §§ 1, 3 и 4 од Конвенцијата во врска со преклопувањето на куќниот притвор на апликантот и притворот определен на 28 јуни 2019 година, продолжувањето на неговиот куќен притвор две недели пред да заврши претходно определените куќен притвор, наводниот недостаток на релевантни и доволни причини кои го оправдуваат неговиот притвор и наводниот недостаток на „брза“ постапка на судски надзор над неговиот куќен притвор кој бил продолжуван со решенија од 22 ноември 2019 година и 10 јануари, 10 февруари, 7 април, 7 мај, 9 јуни, 9 јули, 7 август и 7 септември 2020 година; и

одлуката за прогласување на остатокот од апликацијата бр. 57325/19 за недопуштен; поднесоците на странките;

Разгледувајќи го предметот на нејавна седница на 17 октомври 2023 година,

Ја донесе следната пресуда која беше усвоена на истиот датум:

ВОВЕД

1. Конкретниот случај се однесува на наводните незаконитост и произволност на лишувањето од слобода на апликантот, недостаток на релевантни и доволни причини за неговото лишување од слобода и недостаток на брза постапка на судски надзор над неговото лишување од слобода, спротивно на членот 5 §§ 1, 3 и 4 од Конвенцијата.

ФАКТИ

2. Апликантот е роден во 1978 година и живее во Скопје. Го застапува г. В. Илиевски, адвокат кој работи во Скопје.

3. Владата ја застапуваше нејзиниот Агент, г-а Д. Цонова.

I. ИСТОРИЈА НА СЛУЧАЈОТ

4. Апликантот бил министер за транспорт и врски на тужената држава до мај 2015 година. Од мај 2016 година до декември 2017 година, тој бил вработен во партијата ВМРО-ДПМНЕ (*Внатрешно-Македонска Революционерна Организација-Демократска Партија за Македонско Национално Единство*). Тој бил наизменично задржуван во притвор и куќен притвор во неколку посебни кривични постапки, од кои две се предмет на конкретниот случај.

II. ПРВА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

5. На 20 февруари 2019 година, јавен обвинител од Обвинителството за организиран криминал и корупција („јавниот обвинител“) наредил да се спроведе истрага против пет лица, вклучувајќи го и апликантот, поради сомнение за терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста. Апликантот и сообвинетите биле осомничени за смислување план и мобилизирање членови на ВМРО-ДПМНЕ за да го спречат пренесувањето на власта на новото парламентарно мнозинство. Случајот привлекол значително медиумско внимание и станал познат како „Организаторите на настаните од 27 април во Собранието“, упатувајќи на насилен инцидент што се случил на 27 април 2017

година (исто така познат како „Крвавиот четврток“) во кој група демонстранти упаднале во зградата на Собранието, при што биле повредени неколку лица.

6. Јавниот обвинител побарал и притвор за апликантот. Истиот ден (20.02.2019 г.), судија на претходна постапка на Основниот суд Скопје („првостепениот суд“) го сослушал апликантот и му определил мерка притвор со образложение дека може да се даде во бегство или да се меша во истрагата (член 165 (1) (1) и (2) од Законот за кривична постапка, види параграф 32 подолу). Во решението било наведено дека барањето на обвинителот е поткрепено со „Вајбер“ (*Viber*) и СМС пораки, записи од друга кривична постапка и изјава од лице дадена пред судот.

7. На 22 февруари 2019 година, совет од тројца судии на првостепениот суд („советот“) го укинал решението за притвор и го заменил со триесетдневен куќен притвор. Тој сметал дека сè уште постои ризик апликантот да се даде во бегство или да се меша во истрагата, но дека целта на неговиот притвор можела да се постигне со куќен притвор.

8. По предлозите на јавниот обвинител, советот и Апелациониот суд Скопје („апелациониот суд“, кој имал надлежност согласно членот 171 (3) од Законот за кривичната постапка, види параграф 33 подолу) пет пати, соодветно, му го продолжувале куќниот притвор на апликантот помеѓу 22 март и 28 јуни 2019 година. Се повикувале на ризикот од негово бегство или мешање во истрагата. Апелациониот и Врховниот суд ги одбиле жалбите на апликантот кои ги поднел против четири од тие репенија за продолжување.

9. На 1 јули 2019 година, советот ја укинал мерката куќен притвор на апликантот, продолжена на 28 јуни 2019 година, бидејќи на истиот датум, но во друга постапка, против апликантот бил определен притвор (види параграф 11 подолу). Советот утврдил дека против исто лице, истовремено, не може да се бидат на сила повеќе од една мерка притвор. На 3 октомври 2019 година, апелациониот суд ја одбил жалбата на апликантот против тоа решение.

10. Во меѓувреме, на 31 мај 2019 година, јавниот обвинител поднел обвинителен акт против четири лица, меѓу кои и апликантот, што бил потврден од страна на советот на првостепениот суд на 23 декември 2019 година. На 26 јули 2021 година, првостепениот суд го осудил апликантот на шест години и три месеци затвор. Според материјалот со кој располага Судот, кривичната постапка сè уште е во тек.

III. ВТОРА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

11. На 27 јуни 2019 година, јавен обвинител од Обвинителството за организиран криминал и корупција („јавниот обвинител“) отворил истрага против апликантот за злоупотреба на службената положба, заедно со уште десет лица, меѓу кои и вработени во Министерството за транспорт и врски („Министерството“), Агенцијата за катастар на недвижности и нотари, поради сомнение дека склучиле договори за купопродажба на парцели во државна сопственост и не обезбедиле правилно спроведување на таквите договори, како што е плаќање на договорните казни. Случајот добил голем публицитет и станал познат како случај „Шпански скали“.

12. Јавниот обвинител побарал притвор за апликантот, поткрепувајќи го неговото барање со многу писмени докази. На 28 јуни 2019 година, судија на претходна постапка го сослушал апликантот и му определил триесетдневен притвор, утврдувајќи дека се исполнети условите од членот 165 ст. 1 т. 1 и 2 од Законот за кривичната постапка и дека постоел ризик апликантот да се даде во бегство и да се меша во истрагата. Судијата утврдил дека изрекувањето на поблага мерка не може да го осигури неговото присуство на судењето (член 144 (2) од Законот за кривична постапка, види параграф 28 подолу). Апликантот поднел жалба, тврдејќи, *inter alia*, дека истовремено бил лишен од слобода со две посебни мерки, имено, притворот определен во кривичната постапка во случајот „Шпански скали“ и куќниот притвор определен во кривичната постапка во случајот „Организатори на настаните од 27 април во Собранието“ (види параграф 8 погоре). На 1 јули 2019 година советот ги одбил жалбите на апликантот.

13. На 26 јули 2019 година, советот го продолжил притворот на апликантот за триесет дена, со образложение дека може да се даде во бегство или да се меша во истрагата.

14. На 9 август 2019 година, апелациониот суд ја уважил жалбата на апликантот против решението на советот и му го заменил притворот со триесетдневен куќен притвор, почнувајќи од тој ден со траење до 8 септември 2019 година. Утврдил дека сè уште постои ризик од негово бегство или мешање во истрагата, но дека со оглед на неговата влошена здравствена состојба било соодветно притворот да се замени со поблага мерка. Тој,

дополнително, му го одзел пасошот и му забранил да контактира со сите инволвирани во случајот, како и да користи средства за комуникација, воопшто.

15. На 23 август 2019 година, советот му ги продолжил куќниот притвор и забраната за комуникација од 8 септември до 8 октомври 2019 година со образложение дека може да се даде во бегство или да се меша во истрагата.

16. На 25 септември 2019 година, апелациониот суд ги одбил жалбите на апликантот против решението на советот, но по службена должност го преиначил решението од 23 август 2019 година да биде опфатен периодот од 8 до 26 септември 2019 година.

17. На 25 септември, 25 октомври и 22 ноември 2019 година, апелациониот суд кој имал надлежност согласно членот 171 (3) од Законот за кривичната постапка (види параграф 33 подолу), повторно му го продолжил куќниот притвор на апликантот со образложение дека може да се даде во бегство или да се меша во истрагата. Во однос на последноспоменатото, утврдил дека сведоци требало да сведочат во врска со водењето на работата во Министерството, Агенцијата за катастар на недвижности и нотарските канцеларии (решение од 25 септември 2019 година), како и дека требало да бидат сослушани вработени во Министерството на кои апликантот им бил претпоставен, како и сведоците кои го познавале и биле запознаени со предметните настани (решенија од 25 октомври и 22 ноември 2019 година).

18. На 24 октомври и 20 ноември 2019 година, Врховниот суд ги одбил жалбите на апликантот против решенијата на апелациониот суд од 25 септември и 25 октомври 2019 година (види параграф 17 погоре).

19. На 28 ноември и 4 декември 2019 година, апликантот поднел две жалби (и дополнување на втората жалба) против решението од 22 ноември 2019 година (види параграф 17 погоре). На 23 декември 2019 година, по јавна седница, Врховниот суд го изменил решението и му го продолжил куќниот притвор на апликантот исклучиво поради ризикот од негово бегство, бидејќи истрагата била завршена (види параграф 20 подолу). Тоа решение му било доставено на апликантот на 25 декември 2019 година.

20. Во меѓувреме, на 25 ноември 2019 година, јавниот обвинител го известил апликантот дека истрагата е завршена. На 12 декември 2019 година, апликантот бил обвинет за злоупотреба на службената положба, заедно со уште петмина други сообвинети, затоа што не ги раскинал претходно склучените договори за купопродажба на парцели во

ПРЕСУДА ЈАНАКИЕСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

државна сопственост и затоа што не обезбедил плаќање на договорните казни според соодветните договори. Јавниот обвинител побарал куќниот притвор да му биде продолжен. На 26 февруари 2020 година, советот на првостепениот суд го потврдил обвинението.

21. Куќниот притвор на апликантот бил продолжуван уште петнаесет пати со образложение дека би можел да се даде во бегство, како што е сумирано во табелата подолу:

Датум на решението на советот за продолжување на куќниот притвор	Датум на жалба(и) на апликантот	Датум на одржување на јавната седница пред апелациониот суд	Датум на решението на апелациониот суд со која се потврдува решението за продолжување
12 декември 2019	18 и 19 декември 2019	26 декември 2019	26 декември 2019
10 јануари 2020	16 и 17 јануари 2020	6 февруари 2020	6 февруари 2020
10 февруари 2020	13 февруари 2020	9 март 2020	10 март 2020
11 март 2020	16 и 19 март 2020	/	4 април 2020
7 април 2020	10 и 16 април 2020	/	5 мај 2020, доставена на апликантот на 7 мај 2020
7 мај 2020	8 и 21 мај 2020	8 јуни 2020	8 јуни 2020
9 јуни 2020	11 и 15 јуни 2020	/	8 јули 2020, доставена на 10 јули 2020
9 јули 2020	13 и 17 јули 2020	/	7 август 2020, доставена на 13 август 2020
7 август 2020	10 август 2020	/	4 септември 2020, доставена на 7 септември 2020
7 септември 2020	11 септември 2020	/	5 октомври 2020, доставена на 8 октомври 2020
7 октомври 2020	22 октомври 2020	/	4 ноември 2020
6 ноември 2020	9 и 12 ноември 2020	/	26 ноември 2020

ПРЕСУДА ЈАНАКИЕСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

4 декември 2020	9, 11 и 18 декември 2020	/	28 декември 2020
5 јануари 2021	8 и 13 јануари 2021	/	2 февруари 2021
4 февруари 2021	8 февруари 2021	/	22 февруари 2021

22. Сите решенија за продолжување донесе од советот, имено првата колона во табелата од параграф 21 погоре, биле издадени по службена должност, освен решението од 12 декември 2019 година издаден на барање на јавниот обвинител. Со сите решенија, куќниот притвор на апликантот бил продолжуван за триесет дена, со исклучок на решението од 4 февруари 2021 година, со кој притворот бил продолжен за дваесет и два дена, бидејќи дозволениот рок за притвор од една година по потврдување на обвинението (член 172 (2) (1) од Законот за кривичната постапка, види параграф 35 подолу) истекувал 26 февруари 2021 година. Во сите решенија, судскиот совет го дал следното образложение во врска со ризикот од бегство:

„... оправдувањето [за куќен притвор] произлегува особено од видот, карактерот и природата на делото, степенот на кривичната одговорност, видот и тежината на пропишаната казна... како и соочувањето [на апликантот] со можноста да му биде изречена затворска казна ... советот смета дека постои реална опасност [апликантот] да се даде во бегство... Советот ... го зеде предвид фактот дека [апликантот] создал семејство во кое е родител на три малолетни деца, [и дека] поседува имот, но [тој] смета дека овие околности не се доволна гаранција за обезбедување на неговото присуство во оваа фаза од постапката.

Сите горенаведени околности, анализирани одделно и заедно, ја покажуваат потребата да се продолжи куќниот притвор [на апликантот]...“

Повикувајќи се на членот 144 (2) од Законот за кривичната постапка, советот, исто така, констатирал дека со оглед на „степенот на опасност за општеството, кривичната одговорност и видот и тежината на пропишаната казна“, поблага мерка не би била доволна за да се обезбеди присуство на апликантот на судењето.

23. Во своите жалби, апликантот постојано тврдел дека немало докази што укажувале на тоа дека тој ќе избега и приложил разни други аргументи. Во жалбите против решенијата од 7 април и 7 август 2020 година, тој, исто така, се жалел дека не ги добил

решенијата на апелациониот суд во врска со неговите претходни жалби (поднесени на 16 и 19 март, и 13 и 17 јули 2020 година, соодветно).

24. Во своите одлуки (четвртата колона од табелата во параграф 21 погоре) апелациониот суд ги потврдил констатациите на советот и ги одбил аргументите на апликантот. Во неколку од своите одлуки, тој се повикал на членовите 5 и 6 од Конвенцијата и на Препораката Res(2006)13 на Комитетот на министри до државите членки за употребата на притвор, условите во кои се одвива и обезбедувањето заштитни мерки против злоупотреба. Меѓутоа, утврдил дека причините за куќниот притвор на апликантот сè уште постоеле. Во својата одлука од 2 февруари 2021 година, тој, дополнително, навел дека аргументите изнесен во жалбите на апликантот не биле доволни за куќниот притвор да се замени со мерки на претпазливост.

25. На 23 февруари 2021 година, советот го укинал куќниот притвор на апликантот, бидејќи истиот ден на апликантот му бил определен куќен притвор во друга кривична постапка (види параграф 27 подолу).

26. Според материјалот со кој располага Судот, кривичната постапка сè уште е во тек пред првостепениот суд.

IV. ПОСЛЕДОВАТЕЛНИ НАСТАНИ

27. Во трета, неповрзана кривична постапка, на апликантот му бил определен куќен притвор од 23 февруари до 18 ноември 2021 година, кога бил пуштен на слобода.

РЕЛЕВАНТНА ПРАВНА РАМКА И ПРАКСА

I. ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО И ПРАКСА

A. Закон за кривичната постапка од 2010 година (Службен весник бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 and 142/2018)

28. Според членот 144 (1) од Законот за кривичната постапка, мерките насочени кон обезбедување присуство на обвинет во кривична постапка и за непречено одвивање на таа

постапка, вклучуваат, *inter alia*, мерки на претпазливост, куќен притвор и притвор. Со членот 144 (2) е предвидено дека при одлучувањето која мерка ќе ја примени, надлежниот орган ќе земе предвид дека не треба да применува потешка мерка ако истата цел може да се постигне со поблага. Според членот 144 (3), судот, по службена должност, ќе ја укине мерката кога ќе престанат законските услови за неа или ќе ја замени со друга мерка кога ќе настапат услови за тоа.

29. Според членот 146 (1), мерките на претпазливост, *inter alia*, може да вклучуваат одземање на патната исправа на обвинетиот, забрана за контактирање со одредени лица или забрана за преземање определени работни активности кои се поврзани со кривичното дело во прашање. Со членот 146 (2) е предвидено дека мерките на претпазливост може да траат сè додека постои потреба, а најдоцна до донесување правосилна пресуда во случајот.

30. Според членот 163 (1), ако постои основано сомневање дека определено лице сторило кривично дело и има услови за определување притвор од членот 165 (1) (види параграф 32 подолу), судот може да определи мерка куќен притвор. Со членот 163 (3) на судот му се дозволува да нареди и други мерки покрај куќниот притвор, како што е забрана за користење средства за комуникација или контактирање со одредени лица. Според членот 163 (6), одредбите кои се однесуваат на притворот се применуваат и на куќниот притвор, освен ако Законот изречно не предвидува поинаку.

31. Според членот 164 (2), траењето на притворот мора да биде сведено на најкратко нужно време; должност е на сите органи што учествуваат во кривичната постапка и на органите што им укажуваат правна помош да постапуваат со особена итност ако обвинетиот се наоѓа во притвор. Според членот 164 (3), ќе се води посебна сметка за сразмерноста меѓу тежината на стореното кривично дело, казната која може да се очекува според податоците со кои располага судот и потребите за определување и траење на притворот. Според членот 164 (4), притворот ќе се укине веднаш штом ќе престанат причините врз основа на кои бил определен.

32. Според членот 165(1)(1) до (4), притвор може да се определи ако постои основано сомневање дека определено лице сторило кривично дело, доколку притворот е неопходен за непречено водење на кривичната постапка и постои ризик од: негово или нејзино бегство (член 165(1)(1)), мешање во истрагата (член 165(1)(2)) или повторување на кривичното дело (член 165(1)(3)), како и ако тој или таа, и покрај тоа што е уредно повикан, избегнува да

присуствува на главната расправа или да ја прими поканата (под одредени услови, член 165(1)(4)). Според членот 169(4), второстепен кривичен совет одлучува по жалбата против првостепеното решение за притвор во рок од четириесет и осум часа од нејзиното поднесување.

33. Според членот 171(2) и (3), во текот на истражната постапка, совет од тројца судии на првостепениот суд може да го продолжи притворот за најмногу шеесет дена, по што советот на непосредно повисокиот суд може да го продолжи за максимум деведесет дена (во случаи кои се однесуваат на дела за кои може да се изрече затворска казна од најмалку четири години).

34. Според членот 172(2)(2), по правосилност на обвинението, советот може да го продолжи притворот за најмногу една година во случаи кои се однесуваат на кривични дела за кои е предвидена казна затвор до петнаесет години или најмногу до две години во случаи кои се однесуваат на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор доживотен затвор.

35. Со членот 173(1) е пропишано дека притворот се укинува, *inter alia*, кога ќе престанат да постојат причините поради кои притворот бил определен или продолжен, доколку продолжувањето на притворот би било несразмерно на тежината на стореното кривично дело, кога истата цел може да се постигне со друга мерка, или (каде што е определено поради ризик од мешање на лице во истрагата) кога се прибавени сите докази или лицето го признало делото или кога се одржале сите рочишта.

36. Според членот 421(1), кога се поднесува жалба за предмети поведени на барање на јавниот обвинител, списите на предметот се испраќаат до обвинителот, кој ги разгледува и ги враќа на судот без одлагање или најдоцна во рок од петнаесет дена (триесет дена во посложени случаи).

37. Според членот 553 (1) (1), право на надоместок на штетата има лице кое било во притвор, а не дошло до поведување кривична постапка или постапката е запрена со правосилно решение, или со правосилна пресуда е ослободено од обвинението или обвинението е одбиено. Според членот 553(1)(2), право на надоместок на штетата има лице кое издржувало казна затвор врз основа на правосилна осуда, а по вонреден правен лек му е изречена казна затвор во пократко траење од казната што ја издржал, или му е изречена кривична санкција која не се состои во лишување од слобода или е огласено за виновно, а е ослободено од казната. Според членот 553(1)(3), право на надоместок на штетата има и лице

кое поради грешка или незаконита работа на (државен) орган неосновано или незаконито било лишено од слобода. Според членот 553 (1) (4), право на надоместок на штетата има и лице кое во притвор (во текот на судење) поминало подолго време отколку што трае казната затвор на која е осудено.

Б. Закон за облигационите односи

38. Според членот 9-а од Законот за облигационите односи (Службен весник бр. 18/2001, 4/2002, 5/2003, 84/2008, 81/2009, 161/2009 и 123/2013), секое лице има право на заштита на неговите лични права, кои, меѓу другото, го вклучуваат и правото на слобода.

39. Со членот 189, *inter alia*, е предвидено надоместок на штета во однос на нематеријална штета за физичка и ментална болка и повреда на личните права.

В. Домашна пракса при доделување надоместок на штета во случаи на незаконско или неосновано лишување од слобода

40. Владата достави примери за домашна судска пракса во која домашните судови ги примениле членовите 9-а и/или 189 од Законот за облигационите односи, како и релевантните одредби од Законот за кривичната постапка од 2005 година (види *Шиповиќ против Северна Македонија (одл.)*, бр. 77805/14 и 77807/14, §§ 33 и 35, 9 март 2021 г.), кој во суштина е идентичен со членот 553 од Законот за кривичната постапка од 2010 година (види параграф 37 погоре). Во еден од примерите (*МАЛВП-75/2011*), судот досудил надоместок на штета кога тужителот бил незаконски лишен од слобода при извршување на затворска казна иако неговата осуда веќе била укината од Врховниот суд. Во друг случај (*ПП-46/12*), судот досудил надоместок за материјална штета за незаконско и неосновано лишување од слобода каде што тужителот бил приведен, потоа осуден на парична казна што ја платил и последователно, по барање за преиспитување на законитоста, притворот му бил засметан во паричната казна. Во трет случај (*МАЛВП-104/14*), судот досудил надоместок на штета на тужителка која била приведена иако претходно ја платила паричната казна што ѝ била изречена со правосилна пресуда. Судот, исто така, досудил надоместок на штета во случај (*ГЖ-442/16*) каде што гонењето на тужителот застарело, но

тој бил лишен од слобода заради извршување на неговата претходна првостепена осудителна пресуда.

II. РЕЛЕВАНТНИ ДОКУМЕНТИ НА СОВЕТОТ НА ЕВРОПА

Препорака Rec(2006)13 до државите членки за употребата на притвор, условите во кои се одвива и обезбедувањето заштитни мерки против злоупотреба

41. На 29 септември 2006 година, Комитетот на министри ја усвоил Препораката Rec(2006)13 до државите членки за употребата на притвор, условите во кои се одвива и обезбедувањето заштитни мерки против злоупотреба. Релевантните делови може да се најдат во *Lakatos против Hungary* (бр. 21786/15, § 37, 26 јуни 2018 г.).

ПРАВО

I. СПОЈУВАЊЕ НА АПЛИКАЦИИТЕ

42. Имајќи го предвид сличниот предмет на апликациите, Судот смета дека е соодветно да ги разгледа заедно во една пресуда.

II. НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА ЧЛЕНОТ 5 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

43. Апликантот се жалеше по основ на членот 5 став 1 од Конвенцијата дека неговиот притвор во втората постапка бил определен на 28 јуни 2019 година и покрај фактот што неговиот куќен притвор бил продолжен истиот ден во првата постапка. Тој, дополнително, се жалеше дека неговиот куќен притвор бил произволно продолжен на 23 август 2019 година, две недели пред да истече претходно продолжениот куќен притвор.

44. Апликантот, исто така, се жалеше според членот 5 став 3 дека неговото лишување од слобода било долго и неоправдано.

45. На крај, апликантот се жалеше според членот 5 став 4 дека неговите жалби против решенијата за куќен притвор во втората постапка не биле брзо разгледани.

46. Релевантните делови од членот 5 гласат како што следува:

“1. Секој има право на слобода и лична безбедност. Никој не смее да биде лишен од слобода освен во следниве случаи и во постапка пропишана со закон:

...

(в) законско апсење или приведување на лице поради приведување пред надлежна судска власт, кога постои оправдано сомнение дека тоа лице извршило кривично дело, или кога разумно се смета за неопходно тоа лице да се спречи да изврши кривично дело, или по извршувањето на кривичното дело да се даде во бегство;

...

3. Секој уапсен или приведен во согласност со одредбите од ставот 1 (в) на овој член веднаш ќе биде изведен пред судија или друго лице со законски пропишани судски овластувања и има право на судење во разумен рок или да биде пуштен на слобода додека трае судењето. Пуштањето на слобода може да биде условено со гаранции да се појави на судењето.

4. Секој кој е лишен од слобода со апсење или притвор има право да покрене постапка со која судот брзо ќе одлучи за законитоста на лишувањето од слобода и ќе определи негово ослободување доколку лишувањето од слобода не е законско...”

А. Допуштеност

1. Поднесоци на странките

(а) Владата

47. Владата тврдеше дека апликантот не ги исцрпил домашните правни лекови за ниту еден од поднесените жалбени наводи, бидејќи не поднел барање за надомест на штета за незаконско или неосновано лишување од слобода според членот 553 од Законот за кривичната постапка и/или членовите 9-а и 189 од Законот за облигационите односи (заеднички или одделно). Според неа, имајќи предвид дека домашната кривична постапка сè уште била во тек и без оглед на нејзиниот исход, овој правен лек останал достапен за

апликантот. Понатаму, домашната пракса покажала дека таквите правни лекови биле ефективни. Владата се повика на случајот *Шиповиќ* (цитиран погоре) во кој Судот нагласи дека домашниот суд ги зел предвид „сите околности на случајот“ (ibid., § 51) при утврдувањето дека притворот на апликантите бил неправеден. Дури и ако апликантот имал сомнежи за ефективноста на наведените правни лекови, тој не бил осолободен од обврската за нивно искористување. Дополнително, во неговата жалба против тоа решение, апликантот не поднел жалбен навод во врска со наводното предвремено продолжување на неговиот куќен притвор на 23 август 2019 година. На крај, апликантот не поднел жалбен навод за недостаток на „брза“ постапка на судски надзор над неговиот куќен притвор пред ниту еден домашен суд. Доколку достапноста на граѓанските правни лекови зависела од исходот на кривичната постапка, апликантот требало да го чека завршувањето на кривичната постапка пред да ја поднесе својата апликација.

48. Владата, исто така, изјави дека апликантот не претрпел значителна штета поради наводните повреди на членот 5 став 1 од Конвенцијата.

(б) Апликантот

49. Апликантот тврдеше дека средствата за надомест на штета од членот 553 од Законот за кривичната постапка и членовите 9-а и 189 од Законот за облигациони односи не би биле достапни за него сè до завршувањето на кривичната постапка. Примерите на домашната судска пракса поднесени од страна на Владата и нејзиното повикување на случајот *Шиповиќ* (цитиран погоре) биле ирелевантни, бидејќи кривичната постапка против него сè уште била во тек. Понатаму, правните лекови не можеле да ги спречат наводните прекршувања или да им обезбедат соодветен надомест. Барањето за надомест на штета би било особено залудно во однос на жалбениот навод во врска со преклопувањето на неговиот куќен притвор и притворот, бидејќи домашните судови го укинале куќниот притвор, но донеле решение за притвор, што било понеповолно за него. Домашните судови морале по службена должност да го адресираат прашањето на предвременото продолжување на неговиот куќен притвор на 23 август 2019 година. Владата не го поткрепи својот приговор дека апликантот не го искористил правниот лек во врска со „брзината“ на судскиот надзор над неговиот куќен притвор; тој го истакнал овој жалбен навод во неговата жалба против

решението за продолжување од 7 август 2020 година. Апликантот понатаму ги оспори аргументите на Владата во врска со наводното отсуство на значителна штета.

2. Оценка на Судот

50. Релевантните начела на Конвенцијата во врска со неисцрпувањето на домашните правни лекови се сумирани во пресудите на Судот *Vučković and Others против Serbia* ((прелиминарен приговор) [Голем судски совет], бр. 17153/11 и 29 други, §§ 69-77, 25 март 2014 г.) и *Selahattin Demirtaş против Turkey (бр. 2)* [Голем судски совет] (бр. 14305/17, §§ 205-209, 22 декември 2020 г., со дополнителни упатувања).

51. Во контекст на членот 5 од Конвенцијата, Судот, исто така, одлучи дека во конкретни околности може да прифати дека постоењето на јасна и утврдена авенија според домашното право, според кој може да се бара соодветен износ на надомест на штета, може да претставува доволно обесштетување во смисла на неговата судска пракса во однос на членот 34 од Конвенцијата (види, во контекст на процената на статусот на жртва на апликантот, *Al Husin против Bosnia and Herzegovina (бр. 2)*, бр. 10112/16, § 89, 25 јуни 2019 г. и *Udaltsov против Russia*, бр. 76695/11, § 157, 6 октомври 2020 г.).

52. Врз основа на овие начела, Судот подолу ќе ги разгледа приговорите на Владата за прифатливоста на секој жалбен навод посебно.

(а) Жалбени наводи по основ на членот 5 § 1

(з) Во однос на преклопувањето на куќниот притвор и притворот на апликантот

53. Суштината на жалбениот навод на апликантот под оваа глава се однесува на наводната незаконитост и произволност за неговиот притвор определен на 28 јуни 2019 година во втората постапка, со оглед на тоа што во првата постапка му бил одреден куќен притвор на истиот ден. И пред домашните судови и пред Судот, апликантот тврдеше дека при определувањето на неговиот притвор, судот не го зел предвид фактот дека тој веќе бил во куќен притвор. Судот забележува дека на 1 јули 2019 година, советот го укинал неговиот куќен притвор во првата постапка, бидејќи во втората кривична постапка му бил одреден притвор (види параграф 9 погоре), со констација дека против исто лице истовремено не може да биде во сила повеќе од една мерка притвор. На тој начин, советот ставил крај на ситуацијата спрема апликантот да бидат во сила две истовремени мерки на лишување од

слобода. Покрај тоа, според информациите со кои располага Судот, апликантот потоа бил пуштен на слобода (види параграф 28 погоре). Во такви околности, кога наводната незаконитост повеќе не постоела и спорниот притвор бил завршен, Судот е уверен дека барањето за надомест на штета можел да биде соодветен правен лек за целите на жалбениот навод на апликантот (види, на пример, *Oravec protiv Croatia*, бр. 51249/11, § 33, 11 јули 2017 г.). Оттука, останува да се види дали неговата практичност е убедливо утврдена.

54. Судот забележува дека членот 553 ст. 1 и 3 од Законот за кривичната постапка предвидува дека лицето има право на надомест на штета доколку е незаконски или неосновано лишено од слобода како резултат на грешка или незаконита работа на домашните органи. Примерите од домашната судска пракса поднесени од Владата (види параграф 40 погоре) – иако фактите се разликуваат од случајот на апликантот – покажуваат дека домашните судови досудуваат надомест на штета на барателите кои биле незаконски или неосновано лишени од слобода како резултат на незаконско работење или грешка на властите. Имајќи го предвид заклучокот на советот дека две мерки на лишување од слобода не можат да коегзистираат истовремено (види параграф 9 погоре), не може да се каже дека барањето за надомест на штета би било осудено на неуспех (спореди со *Selahattin Demirtaş*, цитиран погоре, § 210, и спротивно од *Лазороски против Поранешна Југословенска Република Македонија*, бр. 4922/04, §§ 15 и 38, 8 октомври 2009 г., во кој лишувањето од слобода на апликантот било утврдено како законско). Понатаму, се чини дека други услови, вклучувајќи правоислно завршување на и кривичната постапка, не требало да бидат исполнети за применливост на оваа одредба (види, во контекст на анализа на статусот на жртва на апликантот, *Klinkel protiv. Germany* (одл.), бр. 47156/16, § 30, 11 декември 2018 г.). Навистина, ситуацијата на која се жали апликантот не е поврзана со исходот од кривичната постапка против апликантот и била независна од него. Во секој случај, Судот е убеден дека домашното право му обезбедило на апликантот ефикасен правен лек за да добие надомест на национално ниво за жалбениот навод истакнат пред Судот. Во овој контекст, Судот повторува дека во случаите кога домашното право експлицитно предвидува одреден правен лек кој е директно достапен и не е очигледно осуден на неуспех, постоењето само на сомнежи од страна на апликантот во однос на изгледите за неговиот успех не е валидна причина за неисцрпување на тој правен лек. Напротив, во интерес на апликантот е да се обрати до соодветниот суд за да му даде можност да ги развие постоечките права преку

неговата моќ на толкување (види *Delijorgji против Albania*, бр. 6858/11, § 58, 28 април 2015 г., со дополнителни упатувања). Конечно, апликантот не покажа дека постоеле некакви посебни околности што го спречиле да поднесе барање за надомест на штета.

(ii) Во однос на наводното предвременно продолжување на куќниот притвор на апликантот

55. Жалбениот навод на апликантот се однесува на наводното предвременно продолжување на неговиот куќен притвор на 23 август 2019 година. Судот забележува дека овој жалбен навод не бил истакнат во жалбата на апликантот против решението од 23 август 2019 година. Дури и ако се претпостави дека апелациониот суд бил должен да ја оцени законитоста на предвременото продолжување на куќниот притвор на апликантот по службена должност, сепак не може да се смета дека тоа го спречило да истакне аргументи во таа смисла или за таа или слична цел пред тој суд, давајќи му на тој начин како најповикан, можност да ја адресира наводната повреда (види, *mutatis mutandis*, *Талески и други против Северна Македонија* (одл.), бр. 77796/17 и 5 други, § 93, 24 јануари 2023 г.). Апликантот не поднесе никаков аргумент кој би ја довел во прашање ефективната на жалбата како правен лек во однос на неговиот жалбен навод од оваа глава. Понатаму, горенаведените заклучоци во врска со достапноста и ефикасноста на барањето за надомест на штета (види параграфи 53-54 погоре) важат и за жалбениот навод од оваа глава.

(iii) Заклучок

56. Според тоа, жалбениот навод на апликантот во врска со членот 5 § 1 мора да биде отфрлен во согласност со членот 35 §§ 1 и 4 од Конвенцијата поради неисцрпување на домашните правни лекови. Затоа, не е неопходно да се одговори на приговорот за незначителна штета.

(б) Во однос на наводното долго траење и неоправданоста на куќниот притвор на апликантот согласно членот 5 став 3

57. Судот забележува дека примената на членот 553 (1) (1), (2) и (4) зависи од тоа дали засегнатото лице е осудено или не, како и од природата или траењето на казната што му е изречена. Аргументот на Владата дека овие одредби важат и за ситуации кога кривичната постапка е во тек, како во конкретниот случај, не беше поткрепен со ниту еден пример од домашната судска практика. Во *Шиповиќ*, статусот на жртва на апликантите за целите на нивниот жалбен навод по основ на членот 5 § 3 од Конвенцијата беше отстранет по нивното успешно барање за надомест на штета во парнична постапка; сепак, Судот забележа дека нивното право на надомест на штета настанало кога одбивањето на кривичното обвинение против нив станало правосилно (види *Шиповиќ*, цитиран погоре, § 50). Судот не смета дека, пред да ја поднесе својата апликација, апликантот требало да го чека исходот од кривичната постапка.

58. Понатаму, со членот 553 (1) (3) не е предвидено право на надомест на штета кога притворот или куќниот притвор во текот на судењето е претерано долг или не се дадени доволни основи за да се оправда. Владата не достави примери од домашната судска пракса во таа насока.

59. Слично, во отсуство на какви било релевантни примери од домашната судска пракса за спротивното, Судот не може да утврди дека барањето за надомест на штета во граѓанска постапка поднесено според членовите 9-а или 189 од Законот за облигациони односи би успеало во околности слични на овој случај.

60. Конечно, вреди да се забележи дека во претходните случаи против тужената држава во врска со жалбени наводи поднесени согласно членот 5 § 3 (види *Василкоски и други против Република Македонија*, бр. 28169/08, 28 октомври 2010 г.; *Миладинов и други против Република Македонија*, бр. 46398/09 и 2 други, 50570/09 и 50576/09, 24 април 2014 г. и *Рамковски против Република Македонија*, бр. 33566/11, 8 февруари 2018 г.), Владата не тврдеше дека барањето за надомест на штета било ефективен правен лек за целите на таа одредба. Таа не тврдеше дека имало нов развој во домашната пракса во таа смисла.

61. Според тоа, Судот го отфрла приговорот на Владата за неисцрпување во врска со допуштеноста на жалбениот навод од оваа глава.

62. Судот понатаму смета дека жалбениот навод на апликантот согласно членот 5 § 3 не е очигледно неоснован во смисла на членот 35 § 3 (а) од Конвенцијата. Ниту е недопуштен по која било друга основа. Затоа, мора да се прогласи за допуштен.

(в) Во однос на наводното отсуство на „брза“ постапка на судски надзор над куќниот притвор на апликантот по основ на членот 5 став 4

63. Судот забележува дека од формулацијата на членот 553 од Законот за кривичната постапка и членовите 9-а и 189 од Законот за облигациони односи не изгледа дека, според тие одредби, домашните судови би можеле да дадат аргументи во врска со отсуството на „брза“ постапка на судски надзор над куќниот притвор на апликантот. Владата не достави ниту еден пример на домашна судска пракса што би ја покажала достапноста и ефективноста на тие правни лекови во однос на конкретниот жалбен навод.

64. Дополнително, во *Шиповиќ* (цитиран погоре, § 57) Судот утврди дека постапката за надомест на штета според Законот за кривичната постапка од 2005 година и Законот за облигационите односи во тој случај, не се однесувала на процедурален недостаток, наведен недостаток на јавна седница/расправа во постапката на судски надзор над притворот.

65. Соодветно на тоа, приговорот на Владата за неискористување на домашните правни лекови во однос на наводот од оваа глава, исто така, мора да се отфрли.

66. Судот понатаму забележува дека жалбениот навод на апликантот по основ на членот 5 § 4 не е очигледно неоснован во смисла на членот 35 § 3 (а) од Конвенцијата, ниту е недопуштен по која било друга основа. Затоа, Судот го прогласува за допуштен.

Б. Основаност

1. Член 5 § 3 од Конвенцијата

(а) Поднесоци на странките

67. Апликантот тврдеше дека решенијата во двете кривични постапки со кои се наложува и продолжува неговото лишување од слобода содржеле апстрактни, општи и стереотипни причини; решенијата во втората постапка биле копирани од претходни решенија. Според мислењето на апликантот, товарот на докажување дека нема намера да се даде во бегство бил на апликантот. Решенијата упатувале на неговите лични и семејни

околности или неговиот имот со идентични фрази со цел формално да се задоволат барањата на судската пракса на Судот; судовите не ги анализирале тие околности во суштина, ниту дале доволно и веродостојни причини за нивното одбивање да го заменат притворот со поблаги мерки.

68. Во однос на втората постапка, Владата тврдеше дека релевантниот период траел до 7 октомври 2020 година, како опфатен со неговата апликација бр. 16291/20. Според неа, последователниот куќен притвор определен до 23 февруари 2021 година во втората постапка (види параграф 25 погоре) не требало да се земе предвид; во секој случај и во тој период биле исполнети гаранциите утврдени во членот 5 § 3. Целиот период на притвор на апликантот и последователниот куќен притвор бил оправдан со ризикот од негово бегство или мешање во истрагата, а во втората постапка по 23 декември 2019 година, единствено со ризикот од негово бегство. Внимателно биле разгледани околностите на апликантот во светло на фазите на истрагата и, во некои случаи, по образложени предлози од обвинителот. Домашните судови, исто така, разгледале дали ќе бидат доволни поблаги мерки. Според мислењето на Владата, решенијата со кои бил определен и бил продолжуван притворот на апликантот и куќен притвор не биле општи, апстрактни или стереотипни, туку индивидуализирани и добро образложени. Понатаму, второстепените судови дале доволно образложение за одбивањето на аргументите на апликантот во неговите жалби. И двата случаи се однесувале на сложени факти и привлекле посебен јавен интерес.

(б) Оцена на Судот

(3) Во однос на местото на лишување од слобода и периодот што треба да се земе предвид

69. На почетокот, треба да се забележи дека Судот ги применува истите критериуми за оцена на причините за спорното ограничување на слободата за целиот период на лишување од слобода, без разлика на местото на лишување од слобода (види *Buzadji protiv the Republic of Moldova* [Голем судски совет], бр. 23755/07, §§ 113-14, 5 јули 2016 г. и *Kovrov and Others protiv Russia*, бр. 42296/09 и 4 други, §§ 82-84, 16 ноември 2021 г., со дополнителни упатувања). Затоа, за целите на жалбениот навод на апликантот според

членот 5 § 3 од Конвенцијата, Судот ќе го земе предвид кумулативно целиот период што тој го поминал во притвор и во куќен притвор во предметните постапки.

70. Освен тоа, кога обвинето лице е притворено во два или повеќе одделни периоди за различни обвиненија, гаранцијата за разумно време од членот 5 § 3 бара глобална проценка на кумулативниот период (види *Porowski против Poland*, бр. 34458/03, § 133, 21 март 2017 г., со дополнителни упатувања).

71. Во конкретниот случај, апликантот бил лишен од слобода во неколку посебни кривични постапки, од кои две се предмет на неговите жалбени наводи според членот 5 § 3 во овој случај (види параграфи 5-10 и 11-26 погоре). Во првата постапка, апликантот бил во притвор од 20 до 22 февруари 2019 година, а потоа и во куќен притвор од 22 февруари до 28 јуни 2019 година. Во втората постапка, апликантот бил во притвор од 28 јуни до 9 август 2019 година, а потоа во куќен притвор од 9 август 2019 до 23 февруари 2021 година. Оттука, во контекст на двете кривични постапки кои се предмет на овој случај, апликантот бил континуирано лишен од слобода од 20 февруари 2019 година до 23 февруари 2021 година.

72. Во однос на аргументот на Владата дека релевантниот период завршил на 7 октомври 2020 година, Судот забележува дека тој веќе одлучувал за случаи во кои лишувањето од слобода на апликантите во дадени постапки продолжило по поднесувањето на апликациите. Во такви случаи, тој ги зел предвид периодите на лишување од слобода по поднесувањето на апликациите (види, на пример, *Василкоски и други*, § 60 и *Рамковски*, § 55, двата цитирани погоре). Не гледа причина да се усвои поинаков пристап во конкретниот случај.

73. Со оглед на овие факти, Судот утврди дека во конкретниот случај релевантниот период за целите на жалбениот навод на апликантот согласно член 5 § 3 започнал на 20 февруари 2019 година и завршил на 23 февруари 2021 година, кога неговиот куќен притвор во втората постапка бил укинат. Според тоа, периодот што треба да се земе предвид е две години и три дена.

(ii) Во однос на разумноста на времетраењето и оправданоста за лишувањето од слобода на апликантот

74. Релевантните општи начела неодамна беа сумирани во *Radonjić and Romić protiv Serbia* (бр. 43674/16, §§ 62-70, 4 април 2023 г.).

75. Осврнувајќи се на конкретниот случај, Судот забележува дека во двете кривични постапки, апликантот бил обвинет за тешки кривични дела – терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста и злоупотреба на службената положба – предмет на гонење *proprio motu*. Двете обвиненија за кои станува збор ги покренало Обвинителството за организиран криминал и корупција. Судот прифати дека ваквите кривични дела предизвикуваат поголеми потешкотии за истражните органи и судовите во утврдувањето на фактите и степенот на одговорност на секој учесник во криминалниот потфат. Очигледно е дека во случаи од ваков вид, континуираното следење и ограничување на можноста на обвинетите да контактираат меѓу себе и со други лица може да биде од суштинско значење за да се избегне нивно бегство, манипулирање со докази и влијание врз сведоци. Затоа, може да бидат разумни подолги периоди на притвор отколку во други случаи (види, *mutatis mutandis, Radonjić and Romić*, цитиран погоре, § 72).

76. Судот забележува дека за првичните решенијата за притвор во двете постапки (види параграфи 6 и 12 погоре), обвинителите доставиле писмени докази во прилог на нивното барање апликантот да биде лишен од слобода, што било прифатено судијата на претходна постапка. Повторувајќи дека фактите што предизвикуваат сомневање не мора да бидат на исто ниво со оние неопходни за да се оправда осудата, па дури и за покренување обвинение (види *Merabishvili protiv Georgia* [Голем судски совет], бр. 72508/13, § 184, 28 ноември 2017 г.), Судот прифаќа дека постоело основано сомневање дека апликантот ги извршил кривичните дела. Поради тоа, Судот ќе разгледа дали другите основи дадени од судовите продолжиле да го оправдуваат неговото лишување од слобода.

77. Судот забележува дека притворот на апликантот и куќниот притвор во првата постапка, од 20 февруари до 28 јуни 2019 година, и во втората постапка, од 28 јуни до 12 декември 2019 година, биле засновани на ризик од негово бегство или мешање во истрагата (види параграфи 5 до 21 погоре).

78. Последователниот куќен притвор на апликантот по поднесување на обвинението во втората постапка, од 12 декември 2019 година до февруари 2021 година, се засновал исклучиво на ризикот од негово бегство. При утврдувањето на тој ризик, советот се повикал на „видот, карактерот и природата на делото, степенот на кривичната одговорност, видот и

тежината на пропишаната казна“ и можноста да биде изречена затворска казна. Судот забележува дека сите овие фактори се однесуваат на природата на наводното дело и сериозноста на можната казна. Советот не се осврнал на личните околности на апликантот, како што се меѓународните контакти или неговото однесување во текот на постапката (спореди и види спротивно *Velečka and Others против Lithuania*, бр. 56998/16 и 3 други, § 102 *ab initio*, 26 март 2019 г.). Единствените фактички елементи кои се однесуваат на личните околности на апликантот, особено неговите семејни врски и имот, биле наведени од страна на советот кога попатно ги споменал кога навел дека ги оценил, но утврдил дека тие не можат да доведат до поинаков исход (види параграф 22 погоре).

79. Судот понатаму забележува дека причините дадени од советот во сите решенија за продолжување од декември 2019 година до февруари 2021 година останале многу слични и повторливи. Нивната сумарна формулација не укажува на тоа дека судовите се вклучиле во суштинска анализа на личните околности на апликантот. Понатаму, тие не вклучиле соодветна оценка за континуираната оправданост на куќниот притвор на апликантот и покрај протекот на време (види *Vadym Melnyk против Ukraine*, бр. 62209/17 и 50933/18, § 112, 15 септември 2022 г.).

80. Вистина е, како што тврди Владата, дека сите решенија за продолжување содржеле изјава дека алтернативните мерки за куќниот притвор на апликантот се сметале за несоодветни. Меѓутоа, освен формална изјава за таа цел, советот не дал никакви конкретни причини за овој заклучок (види, слично, *Hysa против Albania*, бр. 52048/16, § 76, 21 февруари 2023 г.) врз основа на личните околности на апликантот. Судот повторува дека само образложена одлука на судските органи може ефективно да им покаже на страните дека биле сослушани и да овозможи жалбите да бидат можни како и надзорот на јавноста во однос на спроведување на правдата (види *Hasselbaink против the Netherlands*, бр. 73329/16, § 77, 9 февруари 2021 г.).

81. Апелациониот суд, од своја страна, при одлучувањето по жалбите на апликантот, не ги отстранил овие недостатоци. Неговите одлуки останале слично општи и повторливи. Иако Судот забележува дека во некои од своите одлуки се повикал на членот 5 од Конвенцијата и Препораката Rec(2006)13, тој не дал суштинско образложение врз основа на околностите на случајот на апликантот, зошто сметал дека начелата утврдени во нив биле испочитувани.

82. Понатаму, барем во една прилика (решение од 2 февруари 2021 година, види параграф 24 погоре), апелациониот суд направил инверзија на презумпцијата во корист на ослободување (види *Buzadji*, цитиран погоре, § 89) со тоа што утврдил дека немало доволно аргументи во жалбите на апликантот за замена на неговиот куќен притвор со мерки на претпазливост. Со преиначување на правилото кое го гарантира членот 5 од Конвенцијата, одредба која притворот, како отстапување од правото на слобода, го дозволува само по исклучок и само во таксативно наброени и строго дефинирани случаи, судот го префрлил товарот на докажување на апликантот (види *Ugulava protiv Georgia*, бр. 5432/15, § 111, 9 февруари 2023 г.).

83. Имајќи го предвид горенаведеното, Судот смета дека барем од 12 декември 2019 година, со тоа што не се повикале на конкретни факти и во суштина повикувајќи се само на сериозноста на обвиненијата и можната казна, судовите го продолжиле лишувањето од слобода на апликантот, врз основи кои иако „релевантни“, не може да се сметаат за „доволни“ (види, *mutatis mutandis*, *Василкоски и други*, цитиран погоре, § 64).

84. Затоа, не е неопходно да се одлучи дали домашните власти покажале „посебна внимателност“ во водењето на кривичната постапка против апликантот.

85. Според тоа, постои повреда на членот 5 § 3 од Конвенцијата.

2. Член 5 § 4 од Конвенцијата

(а) Аргументи на страните

86. Апликантот тврдеше дека имало прекумерно одложување во одлучувањето по неговите жалби против решенијата за продолжување во втората кривична постапка. Траењето требало да се пресмета земајќи го предвид односно до датумот кога му биле доставени второстепените решенија; спротивно на аргументот на Владата, тие не биле изречени на јавните седници пред второстепените судови. Второстепените решенија биле постојано донесувани временски блиску односно непосредно пред донесувањето на свежи/нови решенија за продолжување на притворот. Фактот што неговите жалби биле доставени до обвинителот на мислење не можел да придонесе за целокупното траење на постапката за судски надзор над притворот. Судовите биле подеднакво бавни, без разлика

дали била одржувана јавна седница пред второстепениот суд или не. Апликантот, исто така, го оспори аргументот на Владата дека вонредната состојба во тужената држава поради пандемијата со COVID-19 ја отежнала постапката на судски надзор.

87. Владата тврдеше дека во конкретните околности на случајот, постапките на судски надзор биле доволно брзи. Кога второстепените судови одржале јавни седници, нивните одлуки, со исклучок на одлуката на Врховниот суд од 23 декември 2019 година, биле изречени на тие седници и на тој начин апликантот или неговите адвокати биле информирани за нив. Додека жалбите на апликантот против неколку решенија за продолжување на неговиот куќен притвор биле во тек, имало нова првостепена судска оценка во однос на неговиот куќен притвор. Апликантот поднесувал две или три жалби против одредени решенија, преку различни адвокати, што придонело за одоговлекување при одлучувањето по нив. Второстепениот суд ги доставувал жалбите до нсаadleжниот јавен обвинител, кој морал да го поднесе својот одговор во рок од петнаесет, или во посложени случаи, во рок од триесет дена (член 421 став 1 од Законот за кривичната постапка, види параграф 36 погоре). Вонредната состојба во тужената држава поради пандемијата со COVID-19 го отежнала спроведувањето на постапките. Во неколку случаи, второстепениот суд одржал јавни седници кои го пролонгирале процесот на одлучување. Адвокатите на апликантот можеле да направат увид во списите на предметот и да дознаат за жалбените одлуки каде што истите не биле јавно изречени. По второстепените одлуки не бил достапен понатамошен правен лек. Апликантот во секое време можел да поднесе посебни барања за укинување на куќниот притвор. Жалбениот навод се однесувал на второстепените постапки, каде што стандардот на „брзина“ бил помалку строг.

(б) Оценка на Судот

88. Важечките општи начела во врска со барањето за „брзина“ на постапката за судски надзор над на притворот се утврдени во *Ilmseher против Germany* ([Голем судски совет] бр. 10211/12 и 27505/14, §§ 251-56, 4 декември 2018 г.). Судот смета дека истите начела важат и во однос на постапките за судски надзор во врска со куќниот притвор на апликантот.

89. Во конкретниот случај, жалбите на апликантот против првостепените решенија за домашен притвор од 22 ноември 2019 година и 10 јануари, 10 февруари, 7 април, 7 мај, 9 јуни, 9 јули, 7 август и 7 септември 2020 година биле доставени до релевантниот суд најдоцна на 4 декември 2019 година и 17 јануари, 13 февруари, 16 април, 21 мај, 15 јуни, 17 јули, 10 август и 11 септември 2020 година, соодветно (види параграфи 19 и 21 погоре). Што се однесува до моментот кога апликантот или неговите адвокати биле информирани за второстепените решенија, меѓу страните постои несогласување околу тоа дали второстепените решенија биле јавно изречени на седниците кои биле одржани. Судот забележува дека одлуките по жалбите на апликантот се вклучени во достапните записници од јавните седници одржани пред апелациониот суд. Во такви околности, може да се смета дека апликантот или неговите адвокати биле информирани за второстепените решенија најрано на 25 декември 2019 година, 6 февруари, 10 март, 7 мај, 8 јуни, 10 јули, 13 август, 7 септември и 8 октомври 2020 година. Оттука, постапките за надзор над приворот траеле меѓу осумнаесет и дваесет и осум дена. Судот претходно утврди дека таквите одложувања се прекумерни (види, на пример, *Snyatovskiy protiv Russia*, бр. 10341/07, § 65, 13 декември 2016 г., и спротивно со *Рамковски против Поранешна Југословенска Република Македонија*, бр. 33566/ 11, § 75, 8 февруари 2018 г.).

90. Судот констатира дека според домашното право, одлуката по жалба против првичното решение за притвор треба да се донесе во рок од 48 часа (види член 169 став 4 од Законот за кривичната постапка, параграф 32 погоре). Нема конкретен рок за одлучување по жалба против решението за продолжување на притворот, но Судот има предвид дека домашното законодавство е јасно дека доколку обвинетиот е во притвор, сите субјекти кои учествуваат во кривичната постапка и субјектите кои обезбедуваат правна помош се должни да продолжат со најголема итност (види член 164 став 2 од Законот за кривичната постапка, параграф 31 погоре).

91. Судот, понатаму, забележува дека во повеќе наврати второстепените решенија биле донесени многу блиску до завршувањето на периодот на куќниот притвор, предмет на судски надзор. Судот е загрижен дека таквата пракса може да ја направи беспредметна жалбата против првостепеното решение за лишување од слобода и да ја лиши од нејзината суштина.

92. Судот забележува дека, како што тврди Владата, апликантот понекогаш поднесувал повеќе жалби против првостепените решенија. Иако апликантот мора да очекува дека таквата пракса може да влијае на должината на судското одлучување, тој факт сам по себе не може да го оправда целокупното траење на постапките на судски надзор и одлучување по тие жалби од страна на апелациониот и Врховниот суд. Овој заклучок слично се однесува на фактот дека, во некои случаи, надлежните повисоки судови одржале јавна седница и расправа. Дополнително, доставувањето на жалбата на апликантот до јавниот обвинител и коментарите на јавниот обвинител како одговор се процесни чекори кои обезбедуваат контрадикторна постапка и еднаквост на оружјата, кои нужно влијаат на траењето на постапката, но Судот повторува дека пржавата треба да го организира својот судски систем на таков начин што ќе им овозможи на неговите судови да се усогласат со барањата од членот 5 § 4 од Конвенцијата (види, на пример, *Betteridge против the United Kingdom*, бр. 1497/10, § 40, 29 јануари 2013 г.).

93. Конечно, Судот има предвид дека тогашната тековна истрага, како што тврди Владата, имала одредена сложеност и дека пандемијата со COVID-19 генерално го отежнала водењето на постапката, особено во организирањето на седниците/расправите. Меѓутоа, во светло на она што е веќе нагласено погоре во однос на правото на апликантот на брз судски надзор согласно членот 5 § 4 од Конвенцијата, истовремено забележувајќи ги и наодите на Судот во однос на членот 5 § 3 (види особено параграфи 81 - 82 погоре) и фактот дека многу од постапките на судски надзор биле спроведени без да се одржи никакво рочиште односно седница, Судот не може да прифати дека овие фактори би можеле да послужат како севкупно оправдување за повеќекратното одложување/долго траење на постапките за судскиот надзор над притворот (види параграф 89 погоре).

94. Имајќи го предвид сето горенаведено, Судот утврди дека домашните судови не го исполниле барањето за „брзина“ предвидено во членот 5 § 4 од Конвенцијата.

3. Други наводни повреди на членот 5 од Конвенцијата

95. Апликантот се жалеше по основ на членот 5 § 1 дека во првата постапка немало основано сомневање дека сторил кривично дело. Судот забележува дека за првичните решенија за притвор, обвинителот во првата постапка доставил докази во форма на пораки

испратени преку „Вајбер“ и СМС, записи од друга кривична постапка во прилог на барањето апликантот да биде лишен од слобода (види параграф 6 погоре). Повторувајќи дека фактите во поткрепа на основано сомневање не мора да бидат на исто ниво со оние кои се неопходни за да се оправда осудата, па дури и да се покрене обвинение (види *Merabishvili*, цитиран погоре § 184), и истакнувајќи дека нема индикации дека оцената направена од домашните судови во овој поглед била произволна или очигледно неразумна, Судот прифаќа дека во материјалното време постоело основано сомневање дека апликантот ги сторил кривичните дела (види исто така параграф 76 погоре). Затоа, овој дел од жалбените наводи на апликантот, кој не беше доставен на одговор до Владата, мора да биде прогласен за недопуштен во согласност со членот 35 § 3 а) од Конвенцијата затоа што е очигледно неоснован.

96. Апликантот понатаму истакна жалбен навод по основ на членот 5 § 4 во однос на квалитетот на судскиот надзор од страна на повисоките судови во однос на решенијата за куќен притвор во втората постапка. Имајќи го предвид неговиот претходен заклучок во однос на членот 5 § 3 (види параграф 81, 82 и 85 погоре), Судот смета дека не е неопходно одделно да се испита допуштеноста и основаноста на овој жалбен навод.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

97. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините Протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока договорничка страна овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот ѝ досудува на оштетената страна, доколку е потребно, правичен надомест.“

A. Штета

98. Апликантот побара 5.000 евра во однос на нематеријалната штета претрпена како резултат на наводните повреди на членот 5 §§ 1 и 3 од Конвенцијата во првата постапка,

како и 5.000 ЕУР во однос на нематеријалната штета претрпена како резултат на наводните повреди на членот 5 §§ 1, 3 и 4 во втората постапка.

99. Владата ги оспори тие побарувања. Таа тврдеше дека констатирањето на повреда, доколку се утврди таква повреда, ќе претставува доволен надомест. Како алтернатива, таа тврдеше дека барањата на апликантот биле неосновани и не се каузално поврзани со утврдените повреди.

100. Судот прифаќа дека апликантот мора да претрпел нематеријална штета која не може да се надомести единствено со утврдување на повреда на членот 5 став 3 и 4. Одлучувајќи на правична основа, на апликантот му досудува 3.900 евра во однос на нематеријална штета, плус секоја давачка што може да се наплати на тој износ.

Б. Трошоци и расходи

101. Апликантот, исто така, побара вкупно 3.055 евра во однос на трошоците направени во постапката пред Судот во однос на двете апликации. Во прилог достави копии од фактури издадени од неговиот адвокат.

102. Владата го оспори тоа барање како претерано и неосновано.

103. Според судската пракса на Судот, апликантот има право на надоместок на трошоците само доколку се покаже дека тие биле навистина и нужно настанати и се разумни во однос на износот (види *Елмазова и други против Северна Македонија*, бр. 11811/20 и 13550/20, § 86, 13 декември 2022 г.). Во конкретниот случај, имајќи ги предвид документите што ги има на располагање, Судот смета дека е разумно на апликантот да му се досудат 2,200 евра за надомест на трошоците направени во постапката пред Судот, зголемен за било која давачка што може да му биде наплатена на апликантот.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучи* да ги спои апликациите;

2. *Ги прогласи* жалбените наводи по основ на членот 5 §§ 3 и 4 (во врска со отсуството на „брз“ судски надзор над куќниот притвор на апликантот) за допуштени, а остатокот од апликациите за недопуштени;
3. *Одлучи* дека има повреда на членот 5 § 3 од Конвенцијата поради недостаток на доволно причини за лишување на апликантот од слобода;
4. *Одлучи* дека има повреда на членот 5 § 4 од Конвенцијата поради отсуство на „брз“ судски надзор во однос на лишувањето на апликантот од слобода;
5. *Одлучи* дека нема потреба да се разгледуваат останатите жалбени наводи покренати по основ на членот 5 од Конвенцијата.
6. *Одлучи*
  - (а) дека тужената држава треба на апликантот, во рок од три месеци од датумот на кој пресудата ќе стане правосилна во согласност со членот 44 § 2 од Конвенцијата, да му ги исплати следните износи што треба да бидат конвертирани во националната валута на тужената држава според курс кој важи на датумот на исплата:
    - (i) 3.900 евра (три илјади и деветстотини евра), плус секој данок што може да му се наплати на апликантот, во однос на нематеријалната штета;
    - (ii) 2.200 евра (две илјади и двесте евра), плус секој данок што може да му се наплати на апликантот, во однос на трошоците и расходите;
    - (iii) дека по истекот на горенаведените три месеци до исплатата на горенаведените износи, ќе се плати камата по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка за време на периодот на доцнење, плус три процентни поени;
7. *Го одби* остатокот од побарувањето на апликантот за правичен надомест.

Изготвено на англиски јазик и објавено во писмена форма на 14 ноември 2023 година, во согласност со правилото 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на Судот.

ПРЕСУДА ЈАНАКИЕСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Hasan Bakirci

Секретар

Arnfinn Bårdsen

Претседател

ПРИЛОГ

Список на предмети:

Бр.	Апликација бр.	Поднесена на	Година на раѓање Место на живеење Националност на апликантот	Застапуван од
1.	57325/19	30/10/2019	Миле ЈАНАКИЕВСКИ 1978	Влатко ИЛИЕВСКИ
2.	16291/20	14/04/2020	Скопје Македонец/ граѓанин на Северна Македонија	